

УДК 336.648

Шкварчук Л.О.*доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»***Ярошевич Н.Б.***кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»***Кондрат І.Ю.***кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»*

ФІСКАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ БОРГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

FISCAL INCENTIVES FOR THE DEBT FINANCING OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто важелі фіскального стимулювання розвитку боргового фінансування суб'єктів підприємництва в Україні. Встановлено, що податкова система України недостатньо стимулює позикові форми акумуляції фінансових ресурсів підприємств; податкове законодавство не забезпечує рівні можливості в користуванні інструментами боргового фінансування суб'єктам підприємництва. Обґрунтовано необхідність удосконалення податкового законодавства в напрямках ліквідації дискримінаційних норм щодо кредитування суб'єктів малого підприємництва; надання можливості вибору у рішеннях про капіталізацію фінансових витрат на створення кваліфікаційних активів та заміни механізму «тонкої капіталізації» процентів за залозиченнями податком на виведений капітал для досягнення фіскального стимулювання боргового фінансування суб'єктів господарювання.

Ключові слова: боргове фінансування, інструменти боргового фінансування, капіталізація відсотків, податкові наслідки, фіскальне стимулювання.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены рычаги фискального стимулирования развития долгового финансирования субъектов предпринимательства в Украине. Установлено, что налоговая система Украины недостаточно стимулирует заемные формы аккумуляции финансовых ресурсов предприятий; налоговое законодательство не обеспечивает равные возможности в пользовании инструментами долгового финансирования субъектам предпринимательства. Обоснована необходимость совершенствования налогового законодательства в направлении ликвидации дискриминационных норм по кредитованию субъектов малого предпринимательства; предоставления возможности выбора в решениях о капитализации финансовых затрат на создание квалификационных активов и замены механизма «тонкой капитализации» процентов по заимствованиям налогом на выведенный капитал для достижения фискального стимулирования долгового финансирования субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: долговое финансирование, инструменты долгового финансирования, капитализация процентов, налоговые последствия, фискальное стимулирование.

ANNOTATION

The article considers the linchpins of fiscal incentives for the development of business entities debt financing in Ukraine. It has been determined that the tax system of Ukraine is not sufficiently stimulating the debt forms of enterprises financial resources accumulation; the tax legislation does not ensure the equal opportunities for business entities in applying the instruments of debt financing, so there are being created the negative tax consequences. It has been substantiated that it is necessary to improve the tax legislation in the directions of removing the discriminatory norms

according the small business entities crediting, giving selection opportunities in the decisions about the capitalization of financial costs for the qualifying assets creation, and substituting the mechanism of "thin capitalization" of interest on borrowings with the exit capital tax in order to achieve the fiscal incentives for the debt financing of business entities.

Keywords: debt financing, the instruments of debt financing, capitalization of interest, tax consequences, fiscal incentives.

Постановка проблеми. У країнах із розвинутою економікою податки спонукають підприємства вдаватися до боргового фінансування й є одним із визначальних факторів, що впливає на формування оптимальної структури капіталу суб'єктів господарювання. Нижчі вартість та ризик залучення боргового капіталу є основними його перевагами на розвинених ринках. Але в Україні внаслідок застосування політики «дорогих грошей», недостатньої потужності фінансового сектора, нерозвинутості фінансового ринку та низки інших причин залучення боргового капіталу є досить дорогим. У результаті традиційним способом фінансування поточної діяльності підприємств в Україні лишається залучення власних коштів, що суттєво обмежує можливості розвитку виробництв, адже, як зазначає Р. Слав'юк, розміри та структура власного капіталу підприємств у сучасних умовах не відповідають вимогам економіки, що розвивається [1, с. 5].

Водночас декапіталізація фінансового сектора України залишатиметься однією з основних перешкод для відновлення обсягів боргового фінансування реального сектора економіки. За таких умов фіскальне стимулювання розвитку всіх інструментів боргового фінансування підприємств є вкрай важливим та необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми податкового стимулювання розвитку підприємств займають провідне місце в сучасних дослідженнях зарубіжних і вітчизняних учених. Впливу системи оподаткування на різні форми акумуляції капіталу (реінвестування прибутків, випуск акцій, боргове фінансування)

присвячено роботи М. Кінга, Д. Фуллертона, М. Деверей, Р. Гріффіта, В. Зимовця, Н. Назукової та ін.

Значний внесок у вивчення теоретичних засад та основних напрямів удосконалення форм і методів податкового стимулювання розвитку підприємств здійснили вітчизняні науковці: В. Вишневський, Б. Данилишин, А. Соколовська, А. Крисоватий, В. Баліцька, О. Короткевич, Ю. Іванов, В. Суторміна. Проте у більшості наукових праць цього напрямку податкове стимулювання розвитку боргового фінансування суб'єктів господарювання розглядається лише в контексті системи податкових стимулів інвестиційної діяльності і потребує окремого дослідження.

Мета статті полягає у поглибленні теоретичних засад та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення важелів податкового стимулювання розвитку боргового фінансування підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попит на позикові джерела фінансування в Україні неухильно зростає. Так, у 2014 р. рівень заборгованості підприємств (вимірний як відношення загальної суми заборгованості, що складається з довгострокових і короткострокових боргових зобов'язань, до загальної суми активів) досягнув 92% (рис. 1).

Під борговим фінансуванням суб'єктів підприємництва розуміємо сукупність економічних відносин, які виникають у процесі мобілізації позичених фінансових ресурсів, необхідних для покриття поточних потреб господарської діяльності та забезпечення подальшого розвитку суб'єктів підприємництва. Відповідно, інструментами боргового фінансування суб'єктів господарювання слід уважати фінансовий кредит, облігаційну позику, лізинговий кредит, кредиторську заборгованість, комерційний кредит, поворотну фінансову допомогу.

У розвинених країнах банківське кредитування є найпоширенішим інструментом бор-

гового фінансування у господарській практиці підприємств. Проте в Україні частка банківських кредитів у позикових фінансових ресурсах підприємств коливається у межах 19–25% (рис. 1) із тенденцією до зниження (темпи приросту банківського кредитування підприємств знизилися від 17% у 2012 р. до 6% у 2015 р. та 9% у 2016 р. [2]), поступаючись у популярності іншим інструментам боргового фінансування (рис. 2).

Податковий кодекс України оперує визначенням «фінансовий кредит» [3, ст. 14.1.258], згідно з яким фінансовий кредит – це кошти, що надаються банківською або небанківською фінансовою установою юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент. Основна сума отриманого суб'єктом підприємництва фінансового кредиту (сума кредиту без урахування процентів) не включається ні до складу доходів під час отримання, ні до складу витрат періоду під час повернення фінансового кредиту [3, пп. 153.4.1, пп. 153.4.2], а отже, не бере участі у визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток, а сама операція отримання/повернення кредиту не спричиняє податкових наслідків. Участь у визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток беруть лише проценти за фінансовим кредитом [3, пп. 14.1.206]. Нараховані проценти за користування фінансовим кредитом, а також за користування позиками, за випущеними облігаціями та фінансовою орендою та інші витрати підприємства пов'язані із записаннями, відповідно до положень П(С)БО 31 «Фінансові витрати» [4], вважаються фінансовими витратами і включаються до складу інших витрат того періоду, в якому вони були здійснені та враховуються у складі податкових витрат під час обчислення об'єкта оподаткування [3, п. 141.1] з урахуванням таких обмежень, особливостей та винятків (табл. 1).

За результатами систематизації податкових наслідків для суб'єкта підприємництва під час

Рис. 1. Динаміка рівня заборгованості підприємств та частки короткострокових кредитів банків у поточній заборгованості підприємств протягом 2012–2016 рр.

Рис. 2. Динаміка інструментів боргового фінансування суб'єктів господарювання в Україні протягом 2012–2016 рр.

Джерело: складено авторами за даними [2]

отримання фінансового кредиту можна стверджувати, що введений Податковим кодексом України [3] механізм контролю співвідношення заборгованості й оплаченого капіталу та обме-

ження витрат на сплату процентів, що передбачає накопичення невикористаних процентів (так звана «тонка капіталізації процентів за запозиченнями») для унеможливлення подат-

Таблиця 1

Податкові наслідки щодо податку на прибуток для суб'єкта підприємництва під час отримання фінансового кредиту

Фінансовий кредит	Основна сума кредиту [3, п. 153.4]	Проценти за кредит (відсотки на основну суму заборгованості / фіксовані суми) [3, пп. 14.1.206]	
		Фінансовий кредит на будь-які цілі, крім створення кваліфікаційних активів	Фінансовий кредит на створення кваліфікаційних активів
для суб'єкта підприємництва (крім суб'єктів малого підприємництва)			
Резидент/ нерезидент		включаються до складу інших витрат того періоду, в якому вони були здійснені, та враховуються у складі податкових витрат під час обчислення об'єкта оподаткування [3, п. 141.1]	
Нерезидент – пов'язана особа [3, ст. 14.1.159] (якщо сума боргових зобов'язань суб'єкта підприємництва, що виникли за кредитними операціями з нерезидентами перевищують суму власного капіталу суб'єкта підприємництва більш ніж в 3,5 рази)	не включається до складу доходів під час отримання та до складу витрат періоду під час повернення фінансового кредиту [3, пп. 153.4.1, 153.4.2], а отже, не бере участі у визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток, а сама операція отримання / повернення кредиту не відображається у податковому обліку позичальника	включаються до складу інших витрат того періоду, в якому вони були здійснені, але лише частково: сума обчислена як нараховані проценти за кредитами, що виникли за операціями з пов'язаними особами – нерезидентами за мінусом 50% від суми, обчисленої як фінансовий результат до оподаткування + фінансові витрати + амортизаційні відрахування цього податкового періоду [3, ст. 140.2] Інша частина понесених фінансових витрат, включаються до складу інших витрат наступних періодів поступово у розмірі 5% від суми фінансових витрат, що залишилася не врахованою у зменшення фінансового результату до оподаткування до повного погашення	включаються до собівартості кваліфікаційного активу (крім суб'єктів малого підприємництва) [3, п. 141.1] і відносяться до витрат діяльності підприємства у складі амортизації відповідних основних засобів після введення їх в експлуатацію
Нерезидент з офшорним статусом [3, пп. 14.1.267]	відображається у доходах одержувача, а під час повернення – у витратах одержувача [3, пп. 135.5.5] як поворотна фінансова допомога [3, пп. 14.1.257]	користування фінансовою допомогою на поворотній основі не передбачає сплати процентів за користування сумою позики [3, 14.1.267]	–
для фізичних осіб – підприємців на загальній системі оподаткування			
Резидент/ нерезидент	не включається до складу доходів під час отримання до складу витрат періоду під час повернення фінансового кредиту [3, пп. 153.4.1, пп. 153.4.2]	не підлягає включенню до складу витрат і відшкодовується з чистого прибутку [5]	–
для суб'єктів малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування			
Резидент/ нерезидент	не включається до складу доходів під час отримання до складу витрат періоду під час повернення суми короткострокового фінансового кредиту [3, п. 292.11]. Сума не поверненого після 12 місяців зі дня отримання кредиту включається до складу доходу, який не підлягає коригуванню у разі повернення кредиту у майбутньому [4, п. 292.3]	включаються до складу інших витрат того періоду, в якому вони були здійснені, та враховуються у складі податкових витрат під час обчислення об'єкта оподаткування [3, п. 141.1]	не включаються до собівартості кваліфікаційного активу, визнаються витратами звітного періоду в якому вони нараховані, та враховуються у складі податкових витрат під час обчислення об'єкта оподаткування

кового планування та обмеження виведення капіталу з України шляхом виплати нерезидентам пасивних доходів, є малоефективним, що підтверджується середньорічним розміром нелегального відтоку капіталу з України у розмірі 11,7 млрд. дол. США [6].

На нашу думку, застосований механізм тонкої капіталізації процентів жодним чином не стримує виведення капіталу з України, оскільки не перешкоджає виплаті відсотків нерезидентам – пов'язаним особам, яка відбувається за умовами договору, а лише сповільнює відображення фінансових витрат за такими операціями у фінансових результатах позичальників, тим самим деформує загальну картину фінансового стану резидента – одержувача кредиту, запланована збитковість якого для виведення капіталу не відображається повною мірою. Включена у податкові витрати частина суми фінансових витрат за операціями з нерезидентами – пов'язаними особами зменшує фінансовий результат до оподаткування, який у разі від'ємного значення відноситься до складу «Непокритого збитку» в пасиві балансу підприємства, зменшуючи власний капітал підприємства, і, таким чином, відбувається «трансформація» власного капіталу резидента у пасивні доходи нерезидента. При цьому 8 тис. збиткових суб'єктів підприємництва – платників податку на прибуток в Україні (сума накопичених збитків яких становить у 2016 р. 1 трлн. 68 млрд. грн.) тільки за 1-й квартал 2016 р. вивели з України 13,6 млрд. грн. шляхом виплати нерезидентам пасивних доходів [7, с. 18]. За оцінками GLOBAL FINANCIAL INTEGRITY, за період 2004–2013 рр. з України за кордон було незаконно виведено майже 117 млрд. дол. США [6].

Операції та платежі, що використовуються для виведення прибутку, є прямим об'єктом оподаткування, а накопичені збитки минулих періодів не впливають на розрахунок об'єкта оподаткування [7]. Залишок суми, що залишилася неврахованою у зменшення фінансового результату до оподаткування (і буде врахованою поступово у розмірі 5% в наступних податкових періодах), залишається у поточних зобов'язаннях підприємства до повного погашення.

Експерти МВФ за результатами проведених досліджень визнають необхідність змін у політиці щодо податку на прибуток підприємств у напрямі більш жорстких правил «тонкої капіталізації» [8]. Ми підтримуємо позицію вітчизняних дослідників [7, с. 24], які для оптимізації цього податку замість оподаткування прибутку підприємств пропонують перейти до моделі оподаткування виведеного капіталу, згідно з якою оподатковується лише те, що виводиться із бізнесу (у вигляді дивідендів та іншого розподілу прибутку, операцій та платежів, що використовуються).

Обов'язковій капіталізації фінансових витрат, якою називають включення фінансових

витрат до собівартості кваліфікаційного активу [4, п. 3], підлягають як відсотки за користування кредитом у разі безпосереднього позичання коштів для створення кваліфікаційного активу (вся сума фінансових витрат), так і відсотки, якщо запозичення безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу (сума фінансових витрат, розрахована як добуток норми капіталізації та середньозважених витрат на створення кваліфікаційного активу) [4, п. 6–7]. Витрати, включені до вартості кваліфікаційних активів, відносяться до витрат діяльності підприємства у складі амортизації відповідних основних засобів після введення їх в експлуатацію, що передбачає більш тривалий період компенсації затрачених коштів від використання такого інструменту боргового фінансування, ніж під час включення відсотків за користування кредитом до витрат періоду та є менш вигідним суб'єкту господарювання.

Реалізація економічного потенціалу малих підприємств багато в чому залежить від можливостей їх фінансування. Проте норми податкового законодавства щодо кредитування не лише не сприяють розвитку малого підприємництва, а й містять дискримінаційний характер: 1) відсотки за користування кредитом не включаються до витрат фізичної особи – підприємця на загальній системі оподаткування і можуть відшкодовуватися виключно за рахунок чистого прибутку (тобто такий суб'єкт малого підприємництва, що сплачує податки на загальній системі, як і середні та великі підприємства, на відміну від них повинен сплатити податок на прибуток і за користування кредитними коштами); 2) суб'єкти малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування можуть користуватися лише короткостроковим кредитом, бо користування кредитами на термін понад 12 місяців передбачає значні податкові наслідки у вигляді необхідності сплати податок на прибуток за всю основну суму такого кредиту, що сплату додаткового «кредитного» податку, що зменшує можливості й потенціал підприємств для накопичення чистого прибутку.

Найбільш поширеним інструментом боргового фінансування у господарській практиці підприємств є кредиторська заборгованість (рис. 1). Значна привабливість кредиторської заборгованості як інструмента боргового фінансування пояснюється не лише її найнижчою вартістю серед інших інструментів боргового фінансування, а й відсутністю податкових наслідків від його використання. Податкові наслідки виникають лише у разі прострочення сплати кредиторської заборгованості у вигляді пені (прирівнюється до плати за користування кредитом), яка не включається до витрат підприємства у звітному періоді, а відшкодовуються з чистого прибутку [3, пп. 139.1.11].

Другим складником за часткою у поточних зобов'язаннях є інша поточна заборгованість (рис. 2), що формується переважно за рахунок

поворотної фінансової допомоги, короткострокової емісії облігацій та товарного кредиту.

Цивільний кодекс не встановлює будь-яких обмежень щодо осіб за договором позики, тому позикодавцем може бути як юридична, так і фізична особа, як резидент, так і нерезидент з офшорним статусом. Якщо поворотну фінансову допомогу було отримано та повернуто без порушення зазначених у договорі термінів повернення і до закінчення терміну позовної давності (1 095 днів), то для одержувача допомоги ця операція не спричиняє податкових наслідків: сума поворотної фінансової допомоги не включається до доходу одержувача і не відноситься на витрати під час повернення [3, п. 134.1.1], а відображається ним у складі поточної чи довгострокової кредиторської заборгованості [10, п. 6–7] і, таким чином, не впливає на фінансовий результат підприємства. У разі порушення встановлених у договорі термінів повернення і закінчення терміну позовної давності неповернута поворотна фінансова допомога вважається безповоротною і в отримувача допомоги виникає оподатковуваний дохід у повному розмірі отриманої допомоги [3, п. 292.3].

З 2015 р. простежується значне зростання сум інших поточних зобов'язань підприємств України, до складу яких включаються суми поворотної фінансової допомоги (рис. 2) Це можна пояснити внесенням змін до Податкового кодексу, якими з 2015 р. відмінено обов'язкове нарахування умовних відсотків і віднесення їх суми до інших доходів як безповоротної фінансової допомоги в розмірі облікової ставки НБУ, розрахованої за кожен день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги. Наявність можливості стягувати із суб'єкта підприємництва податок на прибуток підприємств як плату за користування «безвідсотковою» поворотною фінансовою допомогою від іншого суб'єкта підприємництва – платника податку на прибуток спотворювало її дійсне економічне призначення, перетворювало поворотну фінансову допомогу на несправедливий інструмент фіскального стягнення для одержувача фінансової допомоги та джерело отримання невідправданих фіскальних доходів для держави. Такі зміни в податковому законодавстві спричинили значне зростання застосування відповідного інструменту боргового фінансування: на 39% у 2015 р. та 78% у 2016 р., при цьому темпи приросту банківського кредитування підприємств у цей період становили 6% та 9% відповідно [2].

Проте вдосконалення податкового законодавства не стосується суб'єктів малого підприємництва, які працюють на спрощеній системі оподаткування. Суми поворотної фінансової допомоги, отримані та повернені таким суб'єктом протягом 12 календарних місяців зі дня їх отримання, не включаються до складу доходу платника єдиного податку [3, п. 292.11]. Але якщо поворотна фінансова допомога не повернена після 12 місяців зі дня отримання, то

вона включається до складу доходу платника єдиного податку [3, п. 292.3], який не підлягає коригуванню у разі повернення фінансової допомоги в майбутньому, що не сприяє розвитку довгострокового боргового фінансування суб'єктів малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування 3-ї групи (до якої зараховано 95% суб'єктів малого підприємництва [11, с. 250]).

Суб'єкти господарювання також використовують такі інструменти боргового фінансування, як облігаційна позика, лізинговий кредит, комерційний кредит. Облігаційні позики є альтернативою банківському кредитуванню і мають низку переваг: дають змогу диверсифікувати заборгованість за рахунок доступу до широкого кола інвесторів, адаптувати структуру позики під власні фінансові потоки; залучати додаткові ресурси без делегування кредиторам повноважень із контролю над діяльністю підприємства. Крім того, у розвинутих країнах до переваг облігаційних позик відносять меншу вартість залучення коштів. Проте в Україні результати дослідження [12] доводять, що для емітента таке джерело фінансування може виявитися дорожчим за банківські кредити, що великою мірою пояснює незначну роль корпоративних облігацій у мобілізації позикових коштів вітчизняними підприємствами.

Витрати, пов'язані з нарахуванням процентів за борговими зобов'язаннями по емітованих облігаціях, включаються до складу інших витрат емітента, що враховуються під час визначення об'єкта оподаткування податкового періоду, протягом якого була здійснена виплата таких процентів, з урахуванням обмежень щодо операцій із нерезидентами – пов'язаними особами.

Лізинговий кредит може бути наданий підприємству у формі фінансового чи оперативного лізингу, які передбачають поетапне погашення основної суми заборгованості і виплати винагороди за послугу.

Фінансовим лізингом є господарська операція, яка здійснюється фізичною або юридичною особою та передбачає передачу орендарю об'єкта основних засобів, [3, пп. 14.1.97], яка для цілей оподаткування прирівнюється до його продажу в момент такої передачі [3, п. 153.7]. Тому використання фінансового лізингу як інструменту боргового фінансування суб'єкта підприємництва має податкові наслідки не лише щодо податку на прибуток підприємств, а й щодо ПДВ. Фактичне отримання об'єкта фінансового лізингу орендарем дає йому право на збільшення податкового кредиту з ПДВ [3, п. 198.2] на повну суму ПДВ, нараховану на вартість такого об'єкта.

Орендар відображає отриманий у фінансовий лізинг об'єкт одночасно й як актив (амортизується протягом періоду очікуваного використання), й як зобов'язання за справедливою вартістю об'єкта або за поточною вартістю суми

мінімальних орендних платежів (зменшуються у міру виплати процентів/комісій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу). Податкові наслідки з податку на прибуток під час використання цього інструменту боргового фінансування виникають по двох складниках лізингового платежу: 1) проценти або комісії, нараховані на вартість об'єкта фінансового лізингу, включаються у податкові витрати орендаря за результатами податкового періоду; 2) амортизація активів, отриманих у фінансовий лізинг, нараховується орендарем протягом строку оренди або строку корисного використання об'єкта фінансової оренди і також включається у податкові витрати періоду.

Плата за користування об'єктом операційної оренди (оперативного лізингу) визнається витратами і відображається у складі витрат залежно від призначення орендованого об'єкта (собівартості продукції (робіт, послуг), адміністративних, збутових витрат і т. п.), що включаються до податкових витрат періоду; передача майна орендарю за договором операційної оренди та повернення його з оренди не є об'єктом обкладення ПДВ [3, пп. 196.1.2].

Товарний кредит – це товари (роботи, послуги), що передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичних чи фізичних осіб на умовах договору, що передбачає відстрочення остаточних розрахунків на визначений строк та під процент [3, пп. 14.1.245]. Поняття «товарний кредит» за замістом відповідає комерційному кредиту [9, ст. 1057] й є різновидом договору постачання з особливими умовами [9, ст. 694]: із розстроченням (покупець оплачує товар шляхом часткових виплат за встановленим графіком протягом певного періоду часу) або відстроченням платежу (покупець оплачує переданий йому товар один раз у повному обсязі та у встановлений договором термін). Товарний кредит передбачає передачу права власності на товари (роботи, послуги) покупцеві у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) покупцем незалежно від часу погашення заборгованості; саме у момент продажу товару фіксується ціна на товар, яка надалі не переглядається і не збільшується на вартість нарахованих відсотків [9, ст. 694]. Договором купівлі-продажу може бути передбачено обов'язок покупця сплачувати проценти на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, тоді величина відсотків, нарахованих за користування товарним кредитом, є об'єктом для оподаткування, які для покупця визнаються іншими витратами [3, пп. 138.10.5] і включаються до податкових витрат періоду, зменшуючи фінансовий результат до оподаткування.

Висновки. Податкове законодавство України не забезпечує рівні можливості в користуванні інструментами боргового фінансування суб'єктам підприємництва, створюючи несприятливі податкові наслідки у вигляді необхідності сплати податку на прибуток за ко-

ристування позиковими для суб'єктів малого підприємництва на загальній системі оподаткування та довгострокового користування кредитом та поворотною фінансовою допомогою для суб'єктів малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування. І це чинить несприятливий вплив як на розвиток боргового фінансування суб'єктів підприємництва загалом, так і розвиток малого підприємництва в Україні. До найбільш сприятливих інструментів боргового фінансування суб'єктів господарювання, використання яких не має податкових наслідків, слід віднести найбільш поширені в Україні інструменти боргового фінансування, такі як кредиторська заборгованість та поворотна фінансова допомога. Використання фінансових кредитів (окрім кредитів на створення кваліфікаційних активів), облігаційних позик, лізингового кредиту та товарного (комерційного) кредиту дає можливість суб'єкту підприємництва відшкодувати понесені фінансові витрати шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування у податковому періоді. Податкова система України повинна стимулювати позикові форми акумуляції фінансових ресурсів підприємств шляхом удосконалення податкового законодавства в напрямках ліквідації дискримінаційних норм щодо кредитування суб'єктів малого підприємництва; надання можливості вибору суб'єктам підприємництва залежно від їх економічних інтересів капіталізувати чи ні фінансові витрати на створення кваліфікаційних активів та заміни механізми «тонкої» капіталізації процентів за залозиченнями» податком на виведений капітал, механізм реалізації яких потребує подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Слав'юк Р. А. Капітал підприємств і банків: теоретичні основи формування та управління: монографія. К.: Університет банківської справи, 2016. 330 с.
2. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичні збірники за 2012–2016 рр. / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. П(С)БО 31 «Фінансові витрати», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 № 415. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.
5. Лист Державної фіскальної служби України від 28.10.2015 № 1061/Г/99-99-17-02-02-14. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-fizichnih-osib/65005.html>.
6. Illicit Financial Flows from Developing Countries 2015. URL: <http://www.gfintegrity.org>.
7. Тапунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал (Policy Paper); Європейський інформаційно-дослідницький центр. 2016. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf>.
8. Звіт МВФ по Україні № 16/25 від 08.02.2016. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=43648.0>.

9. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. П(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
11. Пиріжок С.Є., Олійник Л.Г. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. Вип. 3(33). С. 240–256.
12. Принципи, роль та перспективи боргового фінансування в Україні / Ю.О. Єрешко, Р. Фрідман, І.В. Мілько. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2016. № 13. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/viewFile/80122/78081>.
- № 1061/Г/99-99-17-02-02-14 Retrieved from: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-fizichnih-osib/65005.html> (in Ukrainian)
18. Illicit Financial Flows from Developing Countries (2015) Retrieved from: <http://www.gfintegrity.org>. (in English)
19. Taptunova I. (2016) Transformatsiya podatku na prybutok pidpryyemstv u podatok na vyvedenny kapital (Policy Paper) [Transformation of the profits tax of enterprises into the exit capital tax] Yevropeys'kyy informatsiyno-doslidnyts'kyy tsentr. Retrieved from: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf> (in Ukrainian)
20. Ukraine: Technical Assistance Report-Reducing Social Security Contributions and Improving the Corporate and Small Business Tax System. IMF Country Report on Ukraine (2016), February 8, No. 16/25. Retrieved from: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=43648.0> (in English)

REFERENCES:

13. Slav'yuk R. A. (2016) Kapital pidpryyemstv i bankiv: teoretychni osnovy formuvannya ta upravlinnya: monohrafiya [Capital of Enterprises and Banks: Theoretical Foundations of Formation and Management] K.: DVNZ «Universytet bankivs'koyi spravy», p. 330. (in Ukrainian)
14. Diyal'nist' sub"yektiv hospodaryuvannya: statystychni zbirnyky za 2012-2016 rr. [Activities of Business Entities: statistical compendiums of 2012-2016] Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian)
15. Supreme Council of Ukraine (2010) Podatkovyy kodeks Ukrayiny [Tax Code of Ukraine]. Law of Ukraine, adopted on 2010, December 2, № 24562755-VI. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian)
16. Supreme Council of Ukraine (2006) Polozhennya standart bukhhalters'koho obliku 31 Finansovi vytraty [Ukrainian National Accounting Standard 31 "Financial Costs" Order of the Ministry of Finance of Ukraine] Order of the Ministry of Finance of Ukraine adopted on 2006, April 28, N 415 Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06> (in Ukrainian)
17. Lyst Derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrayiny [Letter of the State Fiscal Service of Ukraine] State Fiscal Service of Ukraine Letter adopted on 2015, October 28.
21. Supreme Council of Ukraine (2003) Tsyvil'nyy Kodeks Ukrayiny [Civil Code of Ukraine] Law of Ukraine, adopted on 2003, January 16, № 435-IV Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (in Ukrainian)
22. Supreme Council of Ukraine (2000) Polozhennya standart bukhhalters'koho obliku 11 Zobov'yazannya [Ukrainian National Accounting Standard 11 "Obligations" Order of the Ministry of Finance of Ukraine] Order of the Ministry of Finance of Ukraine adopted on 2000, January 31, N 20 Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (in Ukrainian)
23. Pyrizhok S.YE., Oliynyk L.H. (2015) Perevahy ta nedoliky sproshchenoyi systemy opodatkovannya sub"yektiv maloho pidpryyemnytstva [Advantages and disadvantages of the simplified taxation system of the small business entities] Problemy teorii ta metodolohiyi bukhhalters'koho obliku, kontrolyu i analizu. Book.3(33). – pp.240-256. Retrieved from: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/65647> (in Ukrainian)
24. Yereshko YU.O., Fridman R, Mil'ko I.V. (2016) Pryntsypy, rol' ta perspektyvy borhovoho finansuvannya v Ukrayini [Principles, role and prospects of the debt financing in Ukraine] Ekonomichnyy visnyk NTUU «Kyyivs'kyy politekhnichnyy instytut». №13. Retrieved from: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/viewFile/80122/78081> (in Ukrainian)